

Polacsek Lili - BZZNUA

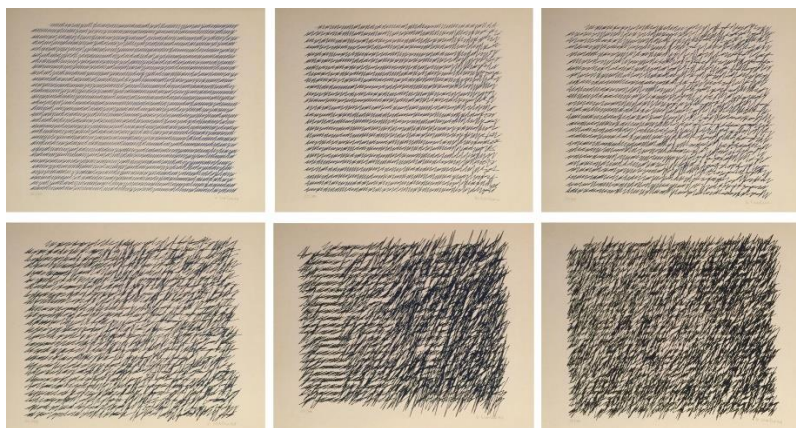
“Vizuális hologramok és generatív geometrikus művészet” című Pályamunka műleírása

Koncepció és motiváció

A digitális művészetek és a virtuális vizuális megoldások világa mindig is lenyűgözött, és az Eszterházy Károly Katolikus Egyetem tervezőgrafika szakán lehetőségem nyílt mélyebben foglalkozni ezekkel a területekkel. Bár webdesign szakirányt választottam, szabadidőmben média- és generatív művészeti tartalmak létrehozásával is foglalkozom. Az egyetem újonnan indult média design szakának AR, VR és generatív művészetekre fókuszáló tananyaga inspirált arra, hogy új technikákat is kipróbáljak.

A generatív geometrikus művészet területén Molnár Vera munkássága volt rám a legnagyobb hatással. Molnár Vera az elsők között használt számítógépet művészeti célokra, így amellett, hogy a generatív geometrikus művészet úttörőjeként tartjuk őt számon, a grafika, az algoritmus számítások és a matematikai véletlen ötvöztetésével bizonyos értelemben intermediális megközelítésnek is tekinthető munkamódszert hozott létre. Mindezt egy olyan korban, amelyben az „új médium”, a számítógép használata művészeti célokra egyáltalán nem volt magától értetődő – a nagyteljesítményű gépeket kivétel nélkül tudományos kutatásokra és hadászati célokra alkalmazták.

Kutatásaim során különösen megérintett az **„Anyám levelei”** („Lettres de ma mère”) című sorozat, amelyben édesanyjával való levelezéséből merített inspirációt. Az alkotás mélyen személyes háttérének – az elmúlás, a kapcsolatok és az idő múlása – üzenete lett az én projekt koncepcióm alapja is. Érdekes személyes kapcsolódást jelentett, hogy Molnár Vera édesanyját Polacsek Erzsébetnek hívták, amely történetesen az én vezetéknemem is. Ez az egybeesés ösztönzött arra, hogy foglalkozzam az "Anyám levelei" újragondolásával, tiszteletadásként Molnár Vera életműve és munkamódszere felé. Mindehhez sajnálatos aktualitást adott a tény, hogy 2023-ban, pár héttel a 100-adik születésnapja előtt elhunyt a művésznő.

Vera Molnár: Lettres de ma mère

Az eredeti mű és annak intermediális aspektusai

Molnár Vera „Anyám levelei” című alkotását részletesen elemezték már, itt csak egy rövid összefoglalást adunk erről¹. Molnár az anyja régies, gótikus írását dekonstruálta, azaz megismételhető, elemi geometriai elemekre bontotta fel – olyan vonalszakaszokra, amelyeket a kurzív íráshoz hasonló „írásképre” lehetett programozni. Molnár a munkatársai segítségével megalkotta az „Anyám” nevű számítógépes programot, majd a számítógépet egy kék tollal felszerelt plotterre kötötte – mint amilyet az anyja használt –, hogy több tucat kézzel írt „levelet” generáljon. A Molnár-féle Calcomp 81 plotter balról jobbra haladó tollmozgásával még jobban utánozta a kurzív írás emberi gesztusát.

Molnár Vera munkájában nincsenek tehát kivethető, kiolvasható karakterek, csak folyamatos vonalak halmaza, amelyek éles csúcsok sorozatában cikáznak végig az oldalon. Ilyen értelemben Molnár Vera nem csak a geometrikus generatív művészet, hanem a manapság újra népszerű aszemikus írás művészeti gondolatának is egyik első képviselője volt. Egy pseudo-véletlenszám generátor algoritmus segítségével Molnár az emberi írás inkonzisztenciáját utánozta, ahol egyes csúcsok magasabbra emelkedtek, a vonalak pedig az idő múlásával – vagy éppen az idő múlását felmutatva – egyre rakoncátlanabbá váltak. Kompozíciói úgy néznek ki, mint kézzel írt levelek, de valójában nem „olvashatók” a hagyományos értelemben. A kézírás nemcsak mesterséges, hanem teljesen aszemikus, ami éppen azáltal működik, amit Peter Schwenger

¹ Az összefoglalás alapjául Vályi-Nagy Zsófia: *Handwriting in the Keyboarding Age*, Outland Art, 2023. szeptemberi írása szolgál (<https://outland.art/machine-generated-handwriting/>, utolsó elérés 2024. január 5.)

irodalomtudós „egyfajta kognitív disszonanciának” nevez²: az írás egyidejűleg felidéződik, miközben éppen eltávolodunk tőle.

Azzal, hogy egy robotkart utasít a rajzai elkészítésére, Molnár tovább akadályozza a „kézírás” bármilyen pszichológiai olvasatát. Bár címe a hihetetlenül személyes, az Anyám levelei elhallgat minden intim részletet. Molnár ragaszkodik ahhoz, hogy édesanyja forgatókönyvének számszerűsíthető geometriai formákká fordítása csupán a formák és kompozíciók felfedezéséről szólt a mindennapokban, bár nehéz figyelmen kívül hagyni, hogy ő készítette ezeket, közvetlenül a Szovjetunió bukása előtt, amikor a vasfüggönyön át, Budapest és Párizs között történő levelezésüket cenzúrának és átvizsgálásnak vetették alá. Miközben nyomon követjük a plotter tollának ritmikus fel-le mozgását, végig haladva az oldalon, csak képzeljük el, mit tartalmazhatnak a betűk – mondta erről.

A projekt – Molnár Vera levelei

Interpretációm részben eltér az eredeti koncepciótól, részben mai eszközökkel újragondolja azt. Míg Molnár az édesanyja kézírásából építette fel munkáját, én éppen Molnár Vera hangjából indultam ki. Az emberi hang az idő múlásával változik, akárcsak az íráskép, a kapcsolatok és az emlékek. Több interjút meghallgattam, amelyekben Molnár Vera beszélt, és végül egy olyan hangfelvételt használtam fel a vizuális tartalom alapjaként, ahol Molnár Vera éppen az írásképről, a betűk formálásának gyerekkori élményeiről beszél.

A hangot digitális formában parametrizáltam és vizualizáltam a TouchDesigner program segítségével. Létrehoztam egy alapvonalat, majd annak másolatait és térben elhelyeztem. A kamerát úgy állítottam be, hogy az oldalról, egyszerre láthassuk a vonalakat, így egy hanghullámokra emlékeztető kompozíció jött létre. A frekvenciainformációkat audio spektrumelemzés segítségével nyertem ki, és ezeket használtam a vonalak mozgásának vezérlésére. Végül, kísérleti módon módosítottam az értékeket, így tizenkét különböző verziót hoztam létre. Ezek a verziók a lágy mozgástól az igazán intenzíven sűrű formákig terjedtek.

A kimentett verziókat az Adobe Premiere programban tovább szerkesztettem, ahol a hullámokat az eredeti műhöz hasonlóan, "levélszerűen" rendeztem el és egy folytonos, dinamikus látványt hoztam létre. Az elkészült számítógépes anyagot végül egy installációs technikával vittem tovább és vetítettem ki térbe, amelynek célja egyfajta hologram hatás elérése volt.

² Schwenger, Peter: Asemic: the art of writing. University of Minnesota Press, 2019.

Ez utóbbihoz technikai megoldásként áttetsző hálót (egyszerű tüll-t) feszítettem ki egy sötét térben, amelyre projektorral vetítettem a fényt. A háló alig észrevehető, viszont a rávetített tartalom így térbeliséget kölcsönzött az installációnak. A célom az volt, hogy ezzel a modern holografikus megjelenítéssel újragondoljam és megidézzem Molnár Verát, valamint az ő művészetét.

Az installáció részeként performance-elemeket is alkalmaztam: beléptem abba a térbe, ahol a hologram "megjelenik", ezzel sugallva azt, hogy a vizuális tartalom nekem, mint nézőnek szól. Ez a személyes interakció tovább erősítette a projektnek azt a fajta intimitását, ami az eredeti műben engem megragadott, és így modern intermediális formában és tartalommal emlékeztem meg Molnár Vera művészetéről, tiszteletben tartva életművét és örökségét.